

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

УДК 94(477.86):373.3:811.161.2

Гелей С. Д.,

д.і.н., проф. кафедри історії та політології, заступник ректора, проректор, Львівський торговельно-економічний університет, заслужений працівник культури України, м. Львів

БОРОТЬБА МЕШКАНЦІВ СЕЛА БАБУХІВ РОГАТИНСЬКОГО ПОВІТУ В 1920-Х РОКАХ ХХ СТ. ЗА ПРАВО НАВЧАТИ ДІТЕЙ МІСЦЕВОЇ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ РІДНОЮ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Анотація. У статті розкриваються форми і методи боротьби мешканців галицького села Бабухова в 1920-х роках ХХ ст. за право навчати дітей у місцевій школі українською мовою, висвітлено освітню політику українських націонал-демократів, аналізується діяльність українського парламентського представництва та культурно-просвітніх організацій у сфері народного шкільництва.

Ключові слова: шкільництво, учитель, асиміляційна політика, утраквістична школа, мешканці Бабухова.

Helej S. D.,

Doctor of History, Professor of Department of History and Politology, Deputy rektor, Lviv University of Trade and Economics, honoured worker of culture of Ukraine, Lviv

THE STRUGGLE OF THE VILLAGERS OF BABUKHIV, ROHATYN COUNTY FOR THE EDUCATION OF THE CHILDREN OF THE LOCAL ELEMENTARY SCHOOL IN THEIR NATIVE UKRAINIAN LANGUAGE IN THE 1920S OF XX CENTURY

Abstract. The article describes the forms and methods of struggle of inhabitants of the Galician village Babukhiv in the 1920-ies of XX century for the right to teach children at a local school in the Ukrainian language, educational policy of the Ukrainian national-democrats is disclosed, the activities of the Ukrainian parliamentary representation and educational organizations in the sphere of public education are analyzed.

Keywords: education, teacher, assimilation policy, utraquistic school, inhabitants of Babukhiv.

Постановка проблеми. Після Першої світової війни та поразки Національної революції Галичина разом із іншими українськими землями опинилася у складі Польської держави. 14 березня 1923 року Рада амбасадорів окремим міжнародним актом визнала приєднання Галичини до Польської держави. В результаті 7 млн. українців Західної України виявилися єдиною великою нацією Європи, що тоді не завоювала незалежності. Розпочалася прискорена колонізація адміністративного апарату та шкільництва. Основні її принципи в галузі освіти були закладені у так званих кресових законах – "Законі про деякі положення в організації шкільництва" та в "Законі про державну мову в адміністративних органах місцевого самоврядування", схвалених сеймом 31 липня 1924 року. "Кресові закони", підготовлені ендецькими ідеологами на чолі з міністром віросповідань і освіти Станіславом Грабським, відстоювали принципи однонаціональної держави і були покликані асимілювати українців, які проживали в Польській державі. Закон про шкільну реформу передбачав, що основним типом державної школи є двомовна або так звана утраквістична.

Виходячи з вимог законів, головним завданням польської адміністрації вже з перших років свого правління в Галичині було обмежити мережу українських шкіл, колонізувати їх. "Писати про українське шкільництво в поверсальській Польщі, – стверджував відомий дослідник українського шкільництва Лев Ясінчук, – це писати про рафіновану мартирологію українського народу на його землях під Польщею"¹.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зайнявши Галичину, польська влада застала там досить добре розвинену систему народного (початкового) шкільництва. До початку Першої світової війни там було 2 420 народних шкіл із українською мовою навчання. Польська шкільна адміністрація пішла шляхом повної централізації й полонізації українського шкільництва. Громадськість була усунута від впливів на шкільну адміністрацію, а обов'язкове введення польської мови в навчальний процес при рівночасному обмеженні української, заміна українських учителів польськими – все це означало не що інше як полонізацію українського шкільництва. Шкільні ради в 20-х роках втрачали своє значення і роль під час добору вчителів. Ці функції тепер належали шкільній кураторії та інспекторам. У 1933 році всі шкільні ради були ліквідовані².

В довоєнні роки шкільна влада не вводила змін у мову навчання в українських школах, лише старалася збільшувати мережу польських шкіл, причому ігноруючи потреби українського населення. Так, якщо в цей час у Галичині було 2 420 народних шкіл, то в 1921-1922 роках їх кількість зросла всього на сім. За цей самий період кількість польських шкіл збільшилася з 1 590 до 2 247. Це стало першою фазою розбудови польського шкільництва за рахунок українського³.

У 1920-х роках ХХ ст. українська спільнота, не знаходячи ресурсів для швидкого вирішення національного питання, змушена була доступними їй засобами організувати суспільно-політичне життя, шукати можливостей для відстоювання національних інтересів і в освітній сфері.

В меморандумі "Шкільна політика Польщі у Східній Галичині" (1924 р.) Михайло Галушинський звинуватив польський уряд у намаганні в боротьбі з частиною українського народу, яка згідно з рішенням Ради амбасадорів опинилася в складі Польської держави, реалізувати два ідеологічні напрями. Це колонізація української території за допомогою польських осадників та знищення українських шкіл, які повинні бути перетворені на польські⁴. 31 березня 1924 року він виступив із гострою заявою щодо шовіністичної політики Польщі в галузі освіти та шкільництва⁵.

Стан українського шкільництва в Галичині у повоєнний період проаналізуємо на прикладі початкової школи в селі Бабухів Рогатинського повіту. В 1923 році в 191 будинку тут проживало 1 139 осіб. Із них 528 чоловіків, 611 – жінок. За віросповіданням: римо-католиків – 30, греко-католиків – 1 088, іудеїв – 21; за національністю: поляків – 44, українців – 1 074, євреїв – 21⁶.

Кількісні показники учнів місцевої школи в 1921-1922, 1922-1923, 1923-1924 навчальних роках показано в табл. 1, 2, 3⁷.

Станом на 1 червня 1924 року вчителями в однокласній школі працювали: Юзеф Качмар – 1882 р.н., римо-католик, поляк, одружений, у Бабухові вчителював із 1 вересня 1908 року; Яків Пархуць – 1892 р.н., греко-католик, українець, неодружений, працював у школі з 1 листопада 1920 року; Гелена Стебницька – 1894 р.н., римо-католичка, полька, незаміжня, в Бабухові працювала з 1 вересня 1919 року⁸.

Яків Пархуць народився 29 вересня 1892 року в селі Лучинці, тепер Рогатинського району. Навчався у початковій школі в Лучинцях та в місті Рогатині. У 1914 році закінчив Самбірську учительську семінарію. Учасник Першої світової війни, підпоручик австро-угорської армії. Згодом старшина Української Галицької Армії, перебував у "Чотирикутнику смерті". В 1919-1920 роках знаходився в таборах для інтернованих (Польща), після звільнення працював учителем у Бабухівській школі. У 1925 році переведений директором початкової школи в селі Руда. З 1939 року – директор і вчитель німецької мови Бабухівської неповної середньої школи⁹.

10 червня 1924 року Повітова шкільна рада в Рогатині направила у кураторію шкільного округу в м. Львові заяву з проханням перетворити початкову однокласну школу в Бабухові з руською (українською) мовою навчання на двокласну з тією ж самою мовою навчання. 27 жовтня 1924 року інспектор шкіл Жуковський повідомляв, що в Бабухові 193 дитини шкільного віку, з яких відвідують школу – 190. Гміна володіє власним шкільним будинком (дві класні кімнати), однак декілька класних кімнат потрібно винаймати. В школі працює три вчителі¹⁰.

11 листопада 1924 року кураторія Львівського шкільного округу направила у повітову шкільну раду в Рогатині таку відповідь: Вивчивши справу від 10 червня 1924 року, кураторія Львівського шкільного округу ухвалила перетворити початкову однокласну школу в Бабухові на двохкласну. Штат працівників школи складатиметься з двох осіб: учителя, який керує школою, і ще одного постійного учителя. Ці учителі будуть отримувати платню та інші службові блага, передбачені положенням від 9 жовтня 1923 року (Dz. U. Rzp. P. № 116. Poz. 924).

Відповідно до § 11 закону від 17 лютого 1922 року (Dz. U. Rzp. P. № 18, пункт 143) про заснування і утримання початкових шкіл державна скарбниця несе всі видатки на утримання школи, зокрема забезпечення навчальними матеріалами, бібліотекою, підручниками та посібниками; гміна ж бере на себе забезпечення інших шкільних потреб, зокрема шкільного приміщення. Дані зміни є обов'язкові з 1 грудня 1924 року¹¹.

Таблиця 1

Список дітей зобов'язаних, записаних і відвідуючих школу в 1921-1922 навчальному році

Кл. р.	Діти зобов'язані						Записані						Відвідуючі												
	Римо-кат.		Греко-кат.		Мойсевого		Разом		Римо-кат.		Греко-кат.		Мойсевого		Разом		Римо-кат.		Греко-кат.		Мойсевого		Разом		
	х	А	х	А	х	А	х	А	х	А	х	А	х	А	х	А	х	А	х	А	х	А	х	А	
I	4	-	40	43	-	1	44	44	4	40	43	-	1	44	44	4	40	43	-	1	44	44	4	40	43
II	1	-	30	13	-	-	31	13	1	30	13	-	-	31	13	1	30	13	-	-	31	13	1	30	13
III	1	-	23	15	-	-	24	15	1	23	15	-	-	24	15	1	23	15	-	-	24	15	1	23	15
IV	1	-	12	6	-	-	13	6	1	12	6	-	-	13	6	1	12	6	-	-	13	6	1	12	6
Разом	7	-	105	77	-	1	112	78	7	10	77	-	1	112	78	7	10	77	-	1	112	78	7	10	77
							190							190											168

Таблиця 2

Список дітей зобов'язаних, записаних і відвідуючих школу в 1922-1923 навчальному році

Кл. р.	Зобов'язані						Записані і відвідуючі									
	Римо-кат.		Греко-кат.		Мойсевого		Разом		Римо-кат.		Греко-кат.		Мойсевого		Разом	
	х	А	х	А	х	А	х	А	х	А	х	А	х	А	х	А
I	2	1	86	104	1	-	89	105	2	1	39	38	1	-	42	40
II	3	-	28	31	-	1	31	32	3	-	23	26	-	1	26	27
III	-	-	27	22	-	-	27	22	-	-	28	20	-	-	28	20
IV	1	-	27	10	-	-	28	10	1	-	19	13	-	-	20	13
V	1	-	8	3	-	-	9	3	1	-	8	3	-	-	9	3
Разом	7	1	176	170	1	1	184	172	7	1	117	100	1	1	125	103
							356								217	228

Таблиця 3

Список дітей зобов'язаних, записаних і відвідуючих школу в 1923-1924 навчальному році

Класс	Діти зобов'язані						Записані						Відвідуючі											
	Рішмо-каг.		Греко-каг.		Мой-сєвго		Разом		Рішмо-каг.		Греко-каг.		Мой-сєвго		Разом		Рішмо-каг.		Греко-каг.		Мой-сєвго		Разом	
	х	А	х	А	х	А	х	А	х	А	х	А	х	А	х	А	х	А	х	А	х	А	х	А
I	2	1	17	17	-	-	19	18	2	1	17	17	-	-	19	18	2	1	17	17	-	-	19	18
II	1	-	28	25	1	-	30	25	1	-	28	25	1	-	30	25	1	-	27	24	1	-	30	24
III	2	-	15	25	-	1	17	26	1	-	15	25	-	1	17	26	1	-	15	25	-	1	17	28
IV	-	-	24	13	-	-	24	13	-	-	24	13	-	-	24	13	-	-	23	12	-	-	23	12
V	1	-	13	7	-	-	14	7	-	-	13	7	-	-	14	7	-	-	12	7	-	-	12	7
Рє-зом	6	1	97	87	1	1	104	89	1	1	97	87	1	1	104	89	1	1	94	85	1	1	104	89
	193						193						190											

Створювалася видимість демократичного вибору мови навчання батьками через шкільні плебісцити, які проводилися згідно з розпорядженням міністерства віросповідань і освіти від 7 січня 1925 р. Власноручно підписані декларації подавалися батьками або опікунами дітей шкільному інспекторові, і на їх основі кураторія як вищий орган управління шкільництвом краю визначала мову навчання. Якщо у шкільному мікрорайоні 40 батьків і більше подавали декларації про навчання українською мовою, то школа залишалася українською. Якщо ж при цьому 20 батьків подавали декларацію про державну мову навчання, то школа ставала двомовною.

В 1925 р. у Східній Галичині взяли участь в плебісциті 1 814 громад. Декларації підписали 99 935 батьків за 138 284 дітей. Правда, українські школи були в основному одно- або двокласні. Семикласними стали лиш школи, тоді як поляки мали 221. Зрозуміло, що це сприяло колонізації тих українських дітей, які мали бажання навчатися в семикласній школі.

Аналіз тогочасної преси показав, що шкільні плебісцити проводилися в умовах шантажу, терору, погроз і підкупів, нехтування елементарними правами українського населення¹². В результаті багато українських шкіл у Галичині й на Волині стали польськими або двомовними. Як це все було на практиці, розглянемо на прикладі Бабухівської двокласної початкової школи.

12 березня 1925 року начальник гміни Іван Кордис та його заступник Стефан Гриців повідомили повітову шкільну раду в Рогатині про те, що родичі та опікуни дітей шкільного віку підписали 67 декларацій на 80 дітей, в яких вимагають навчання в Бабухівській школі українською мовою¹³.

31 травня 1925 року гмінний уряд у Бабухові доповів повітській шкільній раді в Рогатині, що повідомлення шкільної ради від 3 квітня 1925 року в справі подання заяв із бажанням запровадження недержавної мови навчання було вивішено в приміщенні гмінної управи і доведено до відома громадян, які подали заяви з бажанням запровадити в школі навчання державною мовою¹⁴.

28 червня 1925 року повітова шкільна рада в Рогатині повідомила кураторію шкільного округу у Львові про те, що в результаті плебісциту 13 батьків для 26 дітей захотіли навчання державною (польською) мовою, а 67 батьків для 80 дітей – українською. Саме це нібито і стало основою, на якій шкільна рада рекомендувала вищій інстанції запровадити в Бабухівській початковій школі навчання двома мовами: польською й українською¹⁵. Така інформація була зареєстрована в канцелярії кураторії шкільної у Львові 3 липня 1925 року,¹⁶ а 26 жовтня 1925 року своїм рішенням за № 6393 кураторія шкільного округу надала законної сили постанові шкільної ради в Рогатині від 28 червня 1925 року про перетворення україномовної початкової школи в Бабухові на двомовну (утраквістичну).

У 1924-1925 навчальному році в Бабухові було 194 дитини шкільного віку (9 – римо-католиків, 183 – греко-католиків та 2 – іудеї); відвідувало школу: 9 – римо-католиків, 157 – греко-католиків та 2 – іудеї – всього 168¹⁷.

10 листопада 1925 року начальник гміни підтвердив, що оголошення повітової шкільної ради в Рогатині від 4 листопада 1925 року № 2674 про зміну навчання у місцевій 2-класній школі на підставі пункту 3 статуту від 31 липня 1924 року і розпорядження пана міністра В. Р. і О. П. від 7 січня 1925 року отримав і як наказ вивісив в приміщенні гміни 10 листопада 1925 р.¹⁸

Події, що розгорталися навколо боротьби за мову навчання в українській школі с. Бабухова, яскраво засвідчили: шкільні плебісцити проводилися з грубим порушенням правил, встановлених самим же урядом. У листі шкільного інспектора в Рогатині до міністерства віросповідань і освіти у Варшаві зазначається, що батьки українських дітей Бабухівської гміни Рогатинського повіту Станіславського воєводства 28 листопада 1925 р. опротестували рішення кураторії шкільного округу від 26 жовтня 1925 р. № 6393, яка вирішила: в 2-класній державній школі навчання повинно проводитися державною й українською мовами. Підставою для цього нібито послужив той факт, що батьків написали 26 заяв із бажанням навчати державною мовою і 80 заяв – із бажанням навчати українською. На думку батьків українських дітей, висновки куратора ґрунтувалися на штучно сконструйованому фактичному стані й на помилковій правовій оцінці. Насправді щодо бажання навчати дітей польською мовою писали батьки дітей української національності під тиском директора школи Ю. Качмара, який пригрозив, що покарає грошовим штрафом тих батьків, діти яких довгий час не відвідували школи. Він не роз'яснив батькам, під чим вони ставлять свої підписи, і звільнив їх від покарання за невідвідування дітьми школи.

Заяву підписали: Теодор Маслійчук, Василь Гриб, Микола Сас, Анастасія Маслійчук, Марта Видаєвич, Галюська Сас, Устя Копцюх, Анна Романків, Марія Гриців, Прокіп Скибак, Євдокія Воробець, Галюська Пришляк, Прокіп Гой.

Підписанти просили подати їм списки батьків, які написали заяви з вимогою навчання в школі державною мовою, і всіх тих дітей, за яких написані заяви. Лише в такому випадку вони могли відчувати впевненість у тому, що насправді відбувається. А директора Ю. Качмара, на їхню думку, необхідно притягнути до відповідальності за самовільне звільнення від покарання батьків, діти яких не відвідували шкільних занять¹⁹.

20 січня 1926 року повітова шкільна рада в Рогатині звернулася до кураторії шкільного округу у Львові з листом такого змісту:

"Жителі гміни Бабухова внесли вимогу анулювати наказ пана куратора від 28 жовтня 1925 р. № 6393, згідно якого в місцевій школі має вестись двомовне навчання. У відмові тутешній курівник школи звинувачується в тому, що він заставляв родичів підписувати заяви за польську мову навчання. Прохання до кураторії про повернення і співставлення польських заяв з Бабухова з метою встановлення правдивості підписів заявників. Після проведення попереднього вивчення шкільна рада поверне актив в кураторію"²⁰.

Реакція на звернення батьків була своєрідною. 10 березня 1926 року зацікавлені особи організували збори батьків, які нібито погоджувалися на двомовне навчання в місцевій школі. Протокол зборів подаємо повністю:

Протокол

від 10 березня 1926 р. у справі звернення мешканців Бабухова після заяви пана куратора від 26 жовтня 1925 р. № 6393/1 про зміну мови навчання в 2-х класній школі в Бабухові з руської на утраквістичну.

Сень Копцюх відзначив, що заяву про польську мову навчання не підписував і ніколи навіть не вів розмови з вчителем Качмаром про таку заяву;

/підпис/

Василь Гриб висловив бажання, щоб його діти навчалися на польській і руській мові і що добровільно без чийогось впливу написав заяву за польську мову навчання;

/підпис/

Марина Гриців в своєму виступі підкреслила, що її ніхто не змушував підписувати заяву з п. Качмаром і розмови з цього питання вона не вела;

/підпис/

Марта Відаєвич сказала, що підтримує попередніх виступаючих;

/підпис/

Галюська Пришляк і Євдокія Воробець також заявили, що їх ніхто не намовляв підписувати заяву про навчання в школі польською мовою.

/замість підпису +/

Проти навчання в школі польською мовою відкрито висловилися:

Микола Сас /замість підпису +/, Прокіп Скибак /замість підпису +/, Андрій Маслійчук і Теодор Маслійчук.

/підписи/

Такою була точка зору мешканців Бабухова щодо мови навчання в початковій двокласній школі в присутності шкільного інспектора і голови правління гміни Данила Балацького. 10 березня 1926 р."²¹

Protokół

10/20
Spisany dnia 10 marca 1926 w Babuchowie
w sprawie odwołania miankańców Babuchowa
w sprawie pisma Kuratora z dnia 26 paździer-
nika 1925 L. 6393/5 N. omawiającego
równanie języka naucowani w 2 kl. szkole
w Babuchowie i ruskiego na utworzenia
my -

Do protokołu staje się Sen' Kopsinich
i permaje następująco: Deklaracji w pol-
językiem naucowani nie podpisywatem
i nigdy nie namawialem nawet z naucowan
Hannareu o deklaracjach.

Artur Kopsinich

Staje się Maryl Hryb i permaje, że sama chciała
być ducim nauką nie po polsku, i po rusku
meto latwo sobie bez wyjątkowit. pomocy
podpisać deklaracje w polskim językiem
naucowani -

Maryl Hryb

Staje się Maryl Hryb i permaje następująco:
nikt miś nie namawiał do podpisanie
deklaracji w p. Hannareu w tej sprawie
nie namawialem - Maryla Hryb

Permaje jak wyżej Maryla Hryb

Ważnym jest mi się mkt was mi mamavit
do podpisaniu deklaracji polskiej

- Mikołaj Zas
- + Feliks Przysslak
- W. Zas
- + Michał Zas
- Wojciech Worobee
- + Klemensy Bana Dzierżyc
- + Prokop Skibok
- J. Mastijewski Teodor Mastijewski

Tak pozwoli i obecności Inspektora szkolnego
i Maciejka Gminy Janiele Batackiego
w Białychowicach dnia 10 marca 1926

W. Muteycki
Inspektor szkolny

На основі цього протоколу повітова шкільна рада в Рогатині того ж дня (10 березня 1926 року) надіслала звернення з села Бабухова на рішення куратора від 26 жовтня 1925 року № 63 393 кураторії шкільного округу у Львові, згідно з яким замінено мову викладання в місцевій двохкласній школі з руської на утраквістичну такого змісту: "Після вивчення приведених у заяві фактів стверджую наступне: неправдою є той факт, що діти, буцімто, звільнялися директором школи Юзефом Качмаром від відвідування начального закладу чи від накладеного покарання. Також вигадкою є і той факт, що вчитель Юзеф Качмар схилив їх до написання заяв за польську мову навчання (це підтверджує протокол заслуханих свідків).

Повідомлення про заміну мови викладання в Бабухівській 2-класній школі було доведено до відома мешканців гміни 10 листопада 1925 року (інформація голови гміни) і це ж повідомлення поступило в повітову шкільну раду 30 листопада 1925 року – тому 14-денний термін минув 24 листопада. З цього приводу складається враження, що повідомлення було затримане в раді куратора 25 жовтня 1925 р."²²

Аргументи куратора шкільного округу бабухівців не задовільнили, і 30 серпня 1926 року вони батьки учнів Бабухівської школи Рогатинського повіту Станіславського воєводства) звернулися через кураторію Львівського навчального округу до Міністра віросповідань і освіти з листом такого змісту:

Пану
Міністру віросповідань і освіти
від кураторії Львівського шкільного округу

Нижчепідписані громадяни Речі Посполитої Польщі української національності, жителі с. Бабухова Рогатинського повіту Станіславського воєводства, батьки і опікуни дітей зазначеної місцевості вимагають для своїх дітей української мови навчання.

В нашій гміні біля 130 дітей відвідують загальну школу. 130 дітей української національності, які фактично користуються українською мовою, і лише 4 (чотири) дитини польської та інших національностей.

Всі батьки-українці, згідно з законом від 31 липня 1924 р., підписали заяву про навчання в школі українською мовою. Насправді ж, шкільне начальство стверджує, що написана відповідна кількість заяв щодо навчання в школі польською мовою. Однак, ці заяви не є дійсні, оскільки бувший керівник школи п. Юзеф Качмар, під загрозою штрафу у розмірі 15 злотих, вимагав від батьків дітей, які не відвідували школу, написати заяви з вимогою проводити навчання польською мовою. Такі заяви під погрозою він вимагав від п. Копцюха Геня, Пришляк Юлії, Гриців Марії та ін.

На теперішній час у селі налічується більше 140 дітей української національності, українці складають переважну більшість мешканців села. Виняток складають два господарі – Францішек Мозолевський і Міхал Анджейовський, які є поляками. Тому українське населення вимагає відкриття загальної української школи для дітей-українців.

Під зверненням підписалися: Степан Скробач, Григорій Сас, Андрій Зяблюк, Ксенія Мельник, Стефан Хариш, Іван Копцюх, Теодор Воробець, Катерина Галушка, Анна Сас, Текля Нагорняк, Іван Сас... Всього 44 підписи.

Від парафіяльної установи автентичність підписів засвідчив священник Стефан Городецький, 6 вересня 1926 р."²³

Польська адміністрація була стривожена масовими протестами українського населення, яке активно виступало проти дискримінаційних заходів щодо запровадження польської мови навчання у народних школах. 4 жовтня 1926 року кураторія Львівського шкільного округу в листі до Львівського воєводи зазначала, що у серпні-вересні вона отримала петиції з більше ніж 250 гмін із вимогою "відрубної школи", а 15 вересня петиції надходили масово.

У листі на ім'я міністерства віросповідань і освіти від 20 грудня 1926 року кураторія повідомляла, що видала вже 3 400 мовних розпоряджень і отримала понад 1 000 протестів проти таких розпоряджень. На цей час у Львівській окрузі було 2 296 польських шкіл, 919 – українських і 1 564 – двомовних²⁴.

Керівник кураторії наголосив на тому, що організація шкільного плебісциту призведе до негативних наслідків у навчально-виховній роботі із дітьми, шкодитиме стосункам між вчителями різної національності, погіршить роботу інспекторів. Тому куратор звернувся до міністра віросповідань і освіти з пропозицією змінити порядок визначення мови навчання. З такою ж пропозицією виступав Львівський воєвода, турбуючись "за мирне співжиття обох народностей"²⁵.

Після травневого 1926 року перевороту в Польщі санаційний уряд задекларував, що у Східній Галичині та Волині він "задовольнить освітні потреби українського населення", що "будуть засновані публічні загальні школи з українською мовою навчання", а у всіх державних школах буде запроваджено вивчення української мови, що буде відкрито державні гімназії й загальноосвітні ліцеї та професійні школи з

українською мовою навчання, а при університеті імені Яна Казимира у Львові – два факультети з українською мовою викладання: гуманітарний (історія і мовознавство) та права і економічних наук²⁶.

Жодна з названих обіцянок не була виконана. Зокрема, у 1926-1927 навчальному році в Східній Галичині існувало 1 934 двомовних і 2 270 польських шкіл; українських залишилося всього 845²⁷. Так закінчилася багаторічна боротьба мешканців Бабухова за те, щоб їхні діти навчалися в місцевій школі рідною українською мовою.

16 березня 1927 року міністерство віросповідань і освіти направило листа кураторії Львівського шкільного округу за № 1-1031/27 наступного змісту: "Розглядаючи звіт від 9 січня 1927 року № 1.Н-1111/2, міністерство повідомляє, що залишило без розгляду звернення Івана Кордиса і товаришів щодо рішення кураторії від 26 жовтня 1925 року № 1.Н 6393/25 з причин порушення терміну розгляду.

Оскаржене звернення було повідомлене гмінну управу Бабухова 10 листопада 1925 року і цього ж дня було особисто вручено адресату. Це ж звернення було внесено правлінню повітової шкільної ради в Рогатині 30 листопада 1925 року"²⁸.

5 квітня 1927 року повітова шкільна рада в Рогатині, виконуючи розпорядження № 1.Н-3011/27, надіслала відповідь кураторії на звернення Івана Кордиса з Бабухова.²⁹ 26 квітня 1927 року Іван Кордис повідомив повітову шкільну раду в Рогатині про те, що він отримав рішення кураторії Львівської шкільного округу від 5 квітня 1927 року³⁰. 30 травня 1928 року Львівська кураторія в листі на ім'я Стефана Грицива ще раз підтвердила своїм рішенням № 1-16775/28 про те, що двомовне навчання в Бабухівській школі базується на підставі закону від 31 липня 1924 року (Dz.U.Rz.P. № 79, poz. 981, 1 § 13) та розпорядженні міністерства віросповідань і освіти від 7 січня 1925 року (Dz.U.Rz.P. № 79, poz. 33)³¹.

28 червня 1930 року головний інспектор шкільної повітової ради в Рогатині Кароль Дзедушко направив кураторії шкільного округу у Львові листа такого змісту: "30 грудня 1929 року здобула повагу громада с. Бабухів: було подано 117 заяв для 148 дітей з вимогою запровадження в двокласній місцевій школі руської мови навчання (табл. 5)³². З поданих заяв відмінені заяви на 19 дітей; залишилися дійсними 129 заяв за руську мову навчання. Проте після оголошення даних про бажання руської мови навчання решта населення внесла 20 заяв для 32 дітей за впровадження в цій же школі державної мови навчання. Всі подані заяви визнані дійсними (табл. 6)³³.

Водночас відзначаю, що дітей, народжених в період з 1 вересня 1917 року по 31 серпня 1924 року і які зобов'язані відвідувати місцеву школу, в загальній кількості складало 218 дітей.

Виходячи з вищенаведеного, пропоную зберегти і надалі в 2-класній місцевій школі с. Бабухова двомовне навчання, запроваджене там рішенням кураторії Львів. шк. округу 26.X.1925 р. Л.: 6393 і схваленого пізніше рішенням від 30.05.1928 р. № I.16775/28.

І на сам кінець відзначаю, що внесені заяви за руську мову навчання є результатом агітації, проведеної кількома особами шовіністичних поглядів, про що свідчить запропонований повітовій шкільній раді звіт шкільного правління"³⁴.

Таблиця 4

Список заяв мешканців села Бабухова з вимогою запровадження в початковій двокласній школі української мови навчання

Порядковий № декларації	Прізвище та ім'я декларуючого	Ім'я дитини	Порядковий номер дитини	Чи дійсна декларація	Дата народження дитини
1	2	3	4	5	6
1	Романків Михайло	Катерина	1		14.01.1921
2	Романків Анна	Марія	2		06.03.1921
		Катерина	3		20.09.1922
3	Хом'як Павло	Марія	4		22.04.1923
4	Хабурський Іван	Паранька	5		21.04.1920
5	Чепіль Катерина	Євдокія	6		27.03.1922
6	Хабурський Іван	Катерина	7		19.02.1923
7	Цпило Катерина	Іван	8	ні	19.09.1919
		Анна	9	ні	22.12.1922
8	Чепіль Степан	Анна	10		08.02.1919

1	2	3	4	5	6
9	Галушка Теодор	Микола	11		02.01.1920
		Іван	12		22.12.1921
10	Сас Микола	Марія	13		03.01.1920
		Євдокія	14		14.05.1922
11	Наконечний Іван	Марія	15		03.02.1922
12	Пилипів Степан	Катерина	16		04.09.1919
13	Поперека Іван	Анастасія	17		20.07.1921
		Анна	18		20.01.1923
14	Мельник Степан	Катерина	19		
		Марія	20		20.04.1922
15	Третяк Микола	Анна	21		23.08.1921
16	Третяк Василь	Степан	22		19.09.1919
		Анна	23		01.10.1921
17	Гриб Василь	Анастасія	24	ні	16.02.1916
18	Хабурський Андрій	Пилипів Паранька	25		06.04.1922
19	Хариш Степан	Вівсяник Іван	26		27.08.1919
20	Хабурський Андрій	Пелагея	27		03.02.1919
21	Хариш Євдокія	Іван	28	ні	16.04.1922
		Петро	29	ні	09.08.1924
22	Хом'як Микола	Іван	30		11.08.1923
23	Романків Микола	Марія	31		20.08.1921
24	Нагорняк Текля	Степан	32		10.05.1918
25	Дуда Дмитро	Кіценюк Марія	33		15.04.1919
26	Гринів Степан	Михайло	34		29.10.1921
		Параска	35		23.02.1919
27	Зорейко Катерина	Євдокія	36		14.05.1922
28	Хом'як Василь	Микола	37		01.02.1922
29	Скибак Єжи	Анна	38		24.06.1923
		Анастасія	39		25.10.1921
30	Сас Катерина	Паранька	40		10.09.1914
31	Поперак Марія	Анна	41		27.03.1921
32	Пилипів Микола	Катерина	42		06.04.1923
33	Лейбів Анна	Марія	43	ні	22.09.1922
		Петро	44	ні	11.04.1922
34	Сас Марта	Паранька	45		16.01.1919
35	Сас Григорій	Іван	46		21.02.1924
		Анна	47		09.09.1921
36	Сас Катерина	Марія	48	ні	01.09.1922
37	Копцюх Іван	Катерина	49		07.03.1919
		Анастасія	50		20.05.1921
38	Корда Іван	Паранька	51		07.09.1919
39	Копцюх Іван	Онуфрій	52		28.05.1920
		Петро	53		06.12.1922
40	Козубович Іван	Анна	54		07.08.1921
41	Васильців Дмитро	Петро	55		14.07.1921
42	Івасик Степан	Іван	56		23.06.1921
		Дмитро	57		12.08.1924
43	Івашкевич Сенько	Паранька	58		16.01.1920
44	Мазурик Григорій	Катерина	59		02.01.1921
		Микола	60		23.05.1923
45	Маслій Анна	Наталка	61	ні	01.04.1921
46	Маслійчик Дмитро	Михайло	62		19.02.1922
		Анна	63		01.03.1924

1	2	3	4	5	6
47	Скробач Анна	Степан	64	ні	01.01.1918
		Катерина	65	ні	10.04.1920
48	Снігур Іван	Анастасія	66		15.06.1920
		Дмитро	67		25.11.1923
49	Скробач Степан	Пилип	68		17.12.1920
		Тарас	69		02.12.1922
50	Скробач Єжи	Зоріка	70		14.01.1921
51	Скибак Микола	Степан	71		21.03.1922
52	Скибак Катерина	Павло	72	ні	25.06.1922
53	Снігур Степан	Марія	73		11.09.1923
54	Сас Василь	Марія	74	ні	01.09.1922
55	Сас Анна	Марія	75		11.02.1918
56	Сас Анна	Микола	76		18.02.1919
57	Сас Михайло	Микола	77		03.08.1919
58	Сас Андрій	Софія	78		27.08.1919
		Катерина	79		22.06.1924
59	Сас Іван	Марія	80		08.09.1919
60	Кодрис Іван	Текля	81		07.05.1919
61	Курець Іван	Михайло	82		31.01.1923
62	Іванців Ілько	Іван	83		21.11.1919
		Степан	84		09.02.1923
63	Іванців Степан	Петро	85		03.06.1922
64	Данилишин Степан	Анастасія	86		01.10.1922
65	Зарейко Микола	Анастасія	87		03.07.1924
66	Дзера Прокіп	Паранька	88		10.05.1919
67	Зарицький Андрій	Паранька	89		10.08.1922
68	Заборський Дмитро	Степан	90		09.08.1919
69	Зброжик Софія	Дмитро	91		01.10.1920
70	Забігач Пелагея	Андрій	92		12.02.1919
		Марія	93		24.06.1921
71	Забігач Іван	Анастасія	94		23.12.1919
72	Забігач Габріель	Степан	95		30.05.1923
73	Забігач Петро	Анастасія	96		04.06.1923
74	Дуда Павло	Марія	97		16.09.1921
75	Драган Анастасія	Анна	98		04.06.1919
76	Драган Михайло	Дмитро	99		29.10.1921
		Анастасія	100		18.10.1919
77	Дадак Микола	Софія	101		09.12.1919
78	Хабурський Дмитро	Микола	102		18.08.1919
79	Гелей Марія	Дмитро	103		11.04.1918
80	Гелемей Іван	Григорій	104		07.06.1919
81	Гой Іван	Катерина	105		27.09.1919
82	Антонів Іван	Євдокія	106		21.01.1923
83	Алембіта Іван	Степан	107		18.08.1921
		Дмитро	108		17.02.1924
84	Базів Степан	Анастасія	109		03.02.1923
85	Балацький Дмитро	Петро	110		11.03.1921
86	Балацький Іван	Марія	111		17.06.1921
87	Балацький Василь	Ксеня	112		01.01.1920
88	Балацький Генік	Петро	113		23.04.1923
89	Бажик Яків	Петро	114		14.09.1920
		Іван	115		06.08.1922
90	Балацький Іван	Дмитро	116		05.03.1919
		Катерина	117		26.12.1920

1	2	3	4	5	6
91	Балацький Петро	Дмитро	118		16.05.1924
92	Височанський Іван	Паранька	119		29.01.1922
93	Височанський	Степан	120		29.01.1922
94	Вербилоський Іван	Іван	121		01.10.1922
95	Богда Василь	Іван	122		25.07.1922
96	Вівсяник Микола	Дмитро	123		12.02.1922
		Надія	124		01.03.1922
97	Височанська Катерина	Іван	125		08.02.1922
98	Височанський Теодор	Катерина	126		10.06.1924
99	Горобець Дмитро	Іван	127		07.04.1924
100	Височанський Андрій	Марія	128		02.10.1919
101	Височанська Євдокія	Софія	129		10.12.1918
102	Височанський Дмитро	Василь	130		20.05.1921
		Степан	131		10.05.1923
103	Головка Іван	Василь	132		25.05.1919
104	Гідзяк Ілько	Іван	133		02.02.1921
105	Галушка Марія	Іван	134		05.12.1920
106	Гриців Марія	Степан	135		22.08.1919
107	Гаврилів Марія	Анастасія	136	ні	11.06.1922
108	Герасимчук Дмитро	Степан	137		08.10.1922
109	Гідзяк Микола	Марія	138		20.12.1922
110	Кордис Микола	Анна	139		27.03.1923
111	Баціца Григорій	Анна	140		28.09.1923
112	Галушка Дмитро	Петро	141	ні	
113	Гелемей Марта	Юстина	142		01.12.1921
114	Сас Анна	Анна	143	ні	
115	Поперека Василь	Іван	144	ні	10.12.1916
		Микола	145		04.11.1919
116	Сас Григорій	Петро	146	ні	06.02.1917
		Степан	147		01.04.1919
		Марія	148		08.10.1920

Таблиця 5

Список

заяв мешканців села Бабухова з вимогою запровадження в початковій двокласній школі державної (польської) мови навчання

Порядковий № декларації	Ім'я та прізвище декларуючого	Ім'я дитини	Порядковий № дитини	Чи дійсна декларація	Дата народження дитини
1	2	3	4	5	6
1	Кушнір Куба	Йосиф	1	так	23.XI.1916
2	Анджейовський Владислав	Йоанна	2	так	13.V.1918
3	Мозоловський Євген	Казимир	3	так	14.I.1920
		Юлія	4	так	16.XII.1917
4	Вілюс Тадей	Болеслав	5	так	5.III.1919
		Катерина	6	так	4.VI.1921
5	Романків Михайло	Катерина	7	так	13.XI.1920
6	Вілюш Іван	Степан	8	так	17.VII.1918
		Ельза	9	так	14.X.1920
7	Анджейовський Михайло	Павлина	10	так	3.I.1921

1	2	3	4	5	6
8	Коглер Шміль	Ізидор	11	так	10. V.1920
		Герман	12	так	27.IV.1917
9	Гелемей Данило	Катерина	13	так	16.XII.1920
		Ганна	14	так	8.III.1917
10	Мозоловський Францішек	Власта	15	так	15. IV.1917
		Генрик	16	так	21.III.1919
		Едуард	17	так	20.XI.1916
		Даниїла	18	так	5.V.1920
		Станіслав	19	так	4.VI.1922
11	Блюменрейх Гіхрсон	Ганна	20	так	15.X.1919
		Мортко	21	так	16.V.1920
12	Балацький Дмитро	Петро	22	так	8.VII.1919
13	Чапранський Дмитро	Ганна	23	так	27.IV.1920
		Михайло	24	так	14.X.1917
14	Брончек Рудольф	Степан	25	так	15.III.1917
15	Ольшевська Євдокія	Антоній	26	так	3.III.1920
16	Дзюба Текля	Францішек	27	так	14.VI.1917
17	Гаврилець Антоній	Анастасія	28	так	5.VI.1921
18	Липовецький Іван	Йосиф	29	так	18.IV.1921
19	Франчак Зигмунт	Марія	30	так	4.IV.1920
		Катерина	31	так	6.III.1922
20	Клісь Йосиф	Юліяна	32	так	5.XI.1920

Погоджуючись із пропозицією повітової шкільної ради, кураторія Львівського шкільного округу своїм рішенням від 31 липня 1930 р. не взяла до уваги бажання жителів села Бабухова щодо заміни двомовного навчання в двокласній Бабухівській народній школі на викладання українською мовою. При цьому основною мотивацією служили положення ст. 3 закону від 31 липня 1924 р. і § 13 розпорядження міністерства віросповідань і освіти від 7 січня 1925 р., за яким двомовне навчання могло б бути відмінене на українське лише в тому випадку, коли б дітей шкільного віку, бажаючих навчатися польською мовою, забракло.

Заяв за українську мову навчання виявилось 129, за державну мову – 20, а всього дітей шкільного віку нараховувалося 173³⁵.

Родичі й опікуни дітей шкільного віку української національності с. Бабухова з таким рішенням не погодились. Вони вважали, що під час написання заяв за державну мову навчання були допущені зловживання і фальсифікації. Підписи на заявах за українську мову навчання та їхню автентичність затвердило управління гміни. Тим часом невідомо, хто, коли і за яких дітей писав заяви з бажанням польської мови навчання. Т.зв. "урядова таємниця" не дала можливості викрити зловживання і притягнути винних до відповідальності. Тому міністерству віросповідань і освіти пропонувалося провести строге розслідування і вияснити, хто і за яких дітей фактично писав заяви за державну мову навчання.

Щодо вищеназваного звернення, кураторія не застосувала положення ст. 3 закону від 31 липня 1924 р. і § 13 розпорядження міністерства віросповідань і освіти та чинила опір їх виконанню. Тому батьки і опікуни дітей шкільного віку української національності просять відмінити прийняте рішення і розглянути бажання жителів с. Бабухова Рогатинського повіту про заміну двохмовного навчання в двокласній загальній школі в Бабухові на українську (русинську).

12 вересня 1930 року заяву підписали:

Кордис Іван
Скибак Микола
Сас Григорій
Дадак Микола
Пилипів Микола
Гідзак Ілько
Галушка Дмитро

Хабурський Андрій
Балацький Сенько
Височанський Федір
Височанський Андрій
Третяк Микола
Снігур Стефан
Васильців Дмитро

Зарицький Андрій
Богда Василь
Височанський Іван
Кордис Микола
Іванків Стефан
Гриців Стефан
Скибак Юрко

Герасимишин Дмитро
Божик Яків
Ромінків Микола
Височанський Іван
Чепіль Катерина
Іваськевич Сенько
Хабурський Іван"³⁶

11 листопада 1930 року директор департаменту міністерства віросповідань і освіти В. Жлобицький, посилаючись на ст. 76 п. 2. Указу президента Речі Посполитої від 22 березня 1928 року, заявив, що рішення щодо двомовного навчання в Бабухівській школі є остаточним і не може бути змінено в адміністративному порядку у найвищому адміністративному трибуналі³⁷.

Повітова шкільна рада в Рогатині отримала це рішення 9 грудня, а управа гміни у Бабухові – 27 грудня 1930 року³⁸.

Тим часом польська адміністрація, незважаючи на будь-які протести мешканців Бабухова, спішила заповнити вакансії в місцевій початковій школі вчителями польської національності. До таких насамперед належить Тадей Напюрковський. Він народився 13 листопада 1903 року в селі Мушина. За національністю поляк. У 1919 році закінчив 4-класну гімназію в Станіславі. Державний іспит зрілості на фах учителя здав 16 листопада 1924 року з польською мовою викладання. Наказом Шльонського воєводського управління у Катовіцах від 22 жовтня 1924 року призначений тимчасовим учителем 4-класної школи в Павловіцах Щецінського повіту. Перебував на цій посаді до 31 серпня 1925 року.

1 вересня 1925 року повітова шкільна рада в Калуші призначила Т. Напюрковського тимчасовим учителем 4-го класу міської початкової школи на місце Олександра Ільчишина, якого перевели на посаду учителя 7-го класу школи ім. св. Станіслава у м. Станіславі.

24 січня 1927 року під головуванням шкільного інспектора Михайла Кульчицького відбулося засідання повітової шкільної ради у Рогатині, в якому взяли участь Амброз, Дроздович, Кулаківський, Лямберт, Ямругевич, др. Рунге, др. Шарф, Темецький, Ромах, Грохаль. Серед відсутніх значилися імена священників Яворського і Дашевського, а також Пйонткевича і Тшеджилівського. Заступник голови повітової ради Лямберт запропонував затвердити на посаду вчителя в Бабухівську двохкласну початкову школу тимчасового учителя семикласної школи в Калуші Тадея Напюрковського, на посаду тимчасової учительки – Яніну Серафінську, звільнивши її з посади тимчасової учительки початкової школи в Сівці Войнилівській Калушського повіту³⁹.

25 січня 1927 року повітова шкільна рада призначила Т. Напюрковського тимчасовим учителем 2-го класу Бабухівської початкової школи з 1-го лютого 1927 року. На підставі ст. 40 Закону про заробітну плату державним службовцям і військовим від 9 листопада 1923 року (№ 116, пункт 924) йому була призначена ставка групи X, ступеня "б", а саме:

1. Основна ставка	.....	350 пунктів
2. Додаток	.....	60 пунктів
регулятивний		
Всього	.....	460 пунктів

Заробітну плату Т. Напюрковському виплачував казначей 1-го району в Рогатині кожного першого числа місяця. Повідомляючи про призначення службової ставки, кураторія Львівського шкільного округу звернулася до Т. Напюрковського з проханням звільнитися від попередніх службових обов'язків, прибути на нове місце праці й відмітитися в голови місцевої шкільної ради, який і представить його Бабухівській початковій школі⁴⁰.

В зв'язку з тим, що з попередньої посади у семикласній початковій школі в Калуші Т. Напюрковського було звільнено лише 15 лютого 1927 року, до роботи в Бабухівській початковій школі він приступив 24 лютого того ж року. В Рогатинському повіті його штатна посада значилася під № 91.

RADA SZKOLNA POWIATOWA
w ROCHATYNIE

Rohatyn, dnia 25-go stycznia 1927.

L: 140.

29
Bok. 8

Do

Pana Tadeusza Napiórkowskiego -
tymczasowego nauczyciela

w Kalużu

Rada szkolna powiatowa w Rohatynie mianuje Pana tymczasowym nauczycielem przy 2.kl. szkole powszechnej w Babuchowie od dnia 1. lutego 1927. i przyznaje Panu na podstawie Art:40. ustawy o uposażeniu funkcyjnarzuszów państwowych i wojska z dnia 9. października 1923. Dz.U.R.P. Nr. 116. poz. 924. następujące pobory służbowe grupy X. szczebla "b" oznaczone w punktach w to:

1/ Płaca zasadnicza.....	350. punktów
2/ Dodatek regulacyjny.....	60. "

Razem.....410. punktów.

Pobory służbowe wypłacać będzie Panu płatnik rejonu I. go w Rohatynie

w dniu każdego pierwszego z góry. Zawiadamiając o tem Kuratorjum Okręgu Szkolnego Lwowskiego celem asygnowania Panu poborów służbowych wzywa się Pana, żeby po zwolnieniu go od pełnienia dotychczasowych obowiązków służbowych udał się natychmiast na swe nowe stanowisko służbowe i zgłosił się u Przewodniczącego Rady szkolnej miejscowej który wprowadzi Pana w urzędowanie.-

Przewodniczący Rsp:

M. Muley

Документ про призначення Т. Напюрковському заробітної плати

В цей час у школі навчалось 137 дітей (63 хлопці і 74 дівчини), із яких всього 4 були поляками (3 хлопці й 1 дівчина) (табл. 7)⁴¹.

Список учнів початкової школи у Бабухові в 1927-1928 навчальному році

№ п/п	Зобов'язаних						Записаних						Відвідуючих											
	Рішмо-кат.		Греко-кат.		Мойс.		Разом		Рішмо-кат.		Греко-кат.		Мойс.		Разом		Рішмо-кат.		Греко-кат.		Мойс.		Разом	
	хп.	дів.	хп.	дів.	хп.	дів.	хп.	дів.	хп.	дів.	хп.	дів.	хп.	дів.	хп.	дів.	хп.	дів.	хп.	дів.	хп.	дів.	хп.	дів.
1	-	-	20	30	-	-	20	30	-	-	20	30	-	-	20	30	-	-	18	30	-	-	18	30
2	1	-	6	11	-	-	7	11	-	-	6	11	-	-	7	11	-	-	6	11	-	-	7	11
3	1	-	14	16	-	-	15	16	1	-	14	16	-	-	15	16	1	-	15	16	-	-	16	16
4	1	-	14	7	-	-	15	7	1	-	14	7	-	-	15	7	1	-	12	6	-	-	13	6
5	-	1	11	14	-	-	11	15	-	1	11	14	-	-	11	15	-	1	9	10	-	-	9	11
6																								
7																								
Разом	3	1	65	78	-	-	68	79	3	1	65	78	-	-	68	89	3	1	60	73	-	-	63	74
	147						147						147						137					

14 серпня 1928 року інспектор шкільної повітової ради в Рогатині Я. Квятковський звернувся до кураторії шкільного округу у Львові з пропозицією задовольнити прохання Т. Напюрковського, вчителя другого класу початкової школи в Бабухові, про виділення йому надбавки до зарплати, оскільки з 24 лютого 1927 року він виконував обов'язки керівника школи⁴². Прохання такого ж змісту Я. Квятковським було продубльоване 14 грудня 1928 року, тепер уже в якості керівника повітової шкільної ради.

21 серпня 1928 року інспектор шкільної ради в Рогатині Станіслав Гармата направив до кураторії шкільного округу у Львові прохання Т. Напюрковського щодо виділення йому додатку до зарплати у зв'язку з тим, що в його сім'ї 11 червня 1928 року народилося два сини-близнюки – Болеслав і Збігнєв⁴³.

Обидва прохання бабухівського вчителя були задоволені. За керівництво школою з липня 1927 року Т. Напюрковський отримав додатково до зарплати п'ять місячних окладів. Із 1 серпня 1928 року йому також виплачували додаток економічний за двох дітей: "опікунство призначає п. Тадеушу Напюрковському учителеві загальної школи в Бабухові додаток економічний на синів: Болеслава і Збігнєва народжених 11 липня 1928 року по 44 пункти в місяць від 1 серпня 1928 р."⁴⁴

18

Do
Kuratorjum Okręgu Szkolnego
we Lwowie
Przez
Radę Szkolną Powiatową
w Rogaćcu.

Wzrost podpisany nauczyciel 2-klas. szkoły powszechnej
w Babuchowie spełnia obowiązki kierownika szkoły,
a od dnia 24. II. 1927 r. do dnia drugiego nie
otrzymuje żadnego dodatku za kierownictwo.
Proszę przesyłać listownie Kuratorjum
Okr. Szkol. we Lwowie o przyznaniu mi
dodatku za kierownictwo przez przyznanie tego
dodatku na czas który zapodany?

W Babuchowie dnia 3. X. 1928 r.
Napierkowski Tadeusz
naucz. 2. kl. szkoły
w Babuchowie.

Звернення Т. Напюрковського до кураторії шкільного округу у Львові з проханням виділити йому надбавку до зарплати за виконання обов'язків керівника школи. 3 жовтня 1928 року.

14

Do
Rady Szkolnej Powiatowej
w Rogatynie

Przedstawiając w zał. Wyciągi metrykalne o chrzcie
synów 1) Bolesława, urodzonego 2 im./ur w Jani-
stworze dn. 11/VII 1928
2) Zbigniewa, urodzonego 2 im./ur w Jani-
stworze dn. 11/VII 1928, polskiemu nauczyciel przy 2 kl.
szkole powszechnej w Babuchowie uprasza tablicę
o przyznaniu mu dodatku ekonomicznego.
w Babuchowie dn. 14 sierpnia 1928.
Napiórkowski Tadeusz
naucz.

2 zał.

Звернення Т. Напюрковського до повітової шкільної ради в Рогатині з проханням виділити йому додаток до зарплати у зв'язку з народженням двох синів-близнюків. 14 червня 1928 року.

15

Rohatyn, dnia 21 - sierpnia 1928.

Rada Szkolna Powiatowa
w Rogatynie.
L. 224.
Tadeusz Napiórkowski -
dodatek ekonomiczny.

Do
Kuratorjum Okręgu Szkolnego
we Lwowie.

Przesyła się prośbę Tadeusza Napiórkowskiego nauczyciela przy 2. kl. szkole
powszechnej w Babuchowie, o wyasygnowanie mu dodatku ekonomicznego na 2-
ch, członków rodziny to jest dwóch synów. Wyciągi z metryk urodzenia dołącza
się.

21
KURATORJUM OKRĘGU SZKOLNEGO LWOWSKIEGO
22 SIERPNIA 1928
Stanisław Harmata w z/.

2
W. I. 39262
Hall

Звернення інспектора повітової шкільної ради в Рогатині Станіслава Гармати до кураторії шкільного округу у Львові з проханням виділити Т. Напюрковському додаток до зарплати у зв'язку з народженням дітей. 21 серпня 1928 року.

Наприкінці 20-х років боротьба за українську школу в Галичині набувала ще більш гострого характеру. Українські парламентарі розвінчували асиміляторську політику Польщі, вимагали створення рівних із поляками умов для розвитку українського шкільництва. Тільки протягом одного засідання сейму 15 травня 1928 року українські парламентарі направили на розгляд 17 запитів щодо закриття українських шкіл та гімназій, переведення українських учителів на польську територію країни⁴⁵.

21 червня 1928 року М. Галушинський на засіданні сенатської бюджетної комісії виголосив промову, в якій вказав на катастрофічний стан початкового шкільництва. За його словами, у 1927-1928 навчальному році в Галичині залишилося 690 українських початкових шкіл, на Волині – 4, а на Поліссі не залишилося жодної⁴⁶. Парламентар висловив здивування міністру віросповідань і освіти, який вимагав від української молоді лояльності до Польської держави, водночас навіть не пробуючи зрозуміти суті українських проблем⁴⁷. Найгострішою з них виявилася проблема відсутності в українських школах достатньої кількості українських учителів. Цю проблему розглянув з'їзд культурно-освітніх працівників, який відбувся 29 вересня 1928 року. З'їзд звернувся з проханням до українських культурно-освітніх організацій, особливо до товариства "Просвіта", спрямувати свою діяльність на підвищення рівня освітньої роботи, на виховання молоді в дусі відданості власному народу. На з'їзді йшлося також про збереження відповідних форм і методів освітньої праці та створення у Львові освітнього інституту⁴⁸.

Проблеми українського шкільництва були в центрі уваги українських політичних партій. Так, з'їзд Українського національно-демократичного об'єднання (УНДО), що відбувся 24-25 грудня 1928 року у Львові, висловив рішучий протест проти дискримінаційних дій польської влади в культурно-освітніх справах і запропонував встановити патронат українського громадянства над школою, створити для цього спеціальний фонд. З'їзд також рішуче засудив переслідування українських учителів, яких за найменший протест переводили в польську частину держави⁴⁹.

Проте зусилля політичних партій, громадських організацій не дали бажаних результатів, насамперед у справі ліквідації утраквістичних шкіл. 29 листопада 1930 року президент Польщі вніс доповнення до закону про шкільну реформу, згідно з яким зміна мови навчання могла відбутися не раніше, ніж через 7 років з часу "остаточної ухвали", яка встановлювала мову навчання для даної школи. Оскільки в утраквістичних школах у Східній Галичині мова навчання останній раз була визначена у 1930 році, то їй відповідні зміни могли настати не раніше 1937. Насправді вони не відбулися ні в 1937-му, ні в наступних роках.

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямі. Отже, аналізуючи стан українського шкільництва в Галичині у 20-х роках ХХ ст., слід зазначити, що українська спільнота доклала максимум зусиль для захисту краю від асиміляційної політики польського уряду. Зусилля мешканців галицьких сіл, українських політиків та культурно-освітніх діячів були спрямовані на захист української мови та культури в складі духовно та ментально чужої Польської держави, на проведення різноманітних протестних акцій на захист українських вчителів, за відкриття українських шкіл, гімназій, університету.

Усупереч асиміляторській політиці Польщі українські педагоги краю відкинули до історичних архівів застарілі назви Русь, русин, руський, вперто і наполегливо долаючи адміністративні перешкоди, шалений наступ колонізації, привчали галицьку спільноту до усвідомлення власної гідності, її імені – Україна, українець, український. Гасла про суспільну співпрацю для блага розвою національної освіти були підтримані українською громадськістю як морально, так і матеріально.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

¹ Цит. за: Семчишин М. Тисяча років української культури. Історичний огляд культурного процесу. / М Семчишин. – [2-ге видання, фототипне]. – Київ : АТ "Друга ріка" МП "Фенікс", 1993. – С. 487.

² Там само. – С. 487.

³ Там само. – С. 487-488.

⁴ Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника НАН України. Відділ рукописів. – Ф. 9. – Арк. 1.

⁵ Див. Прокіп А. Освітня політика українських націонал-демократів у 1920-1930-х рр. / А. Прокіп // Вісник Львівської комерційної академії. – Львів : вид-во Львівської комерційної академії, 2014. – Вип. 12. – С. 138. (Гуманітарні науки).

⁶ ЦДДАУЛ. – Ф. 179. – Оп. 2. – Спр. 27. – Арк. 58.

⁷ ЦДДАУЛ. – Ф. 179. – Оп. 2. – Спр. 1, 2, 5.

⁸ ЦДДАУЛ. – Ф. 179. – Оп. 2. – Спр. 4.

⁹ Див. Полек В. Відомі педагоги Прикарпаття: біографічний довідник / В. Полек, Д. Дзвінчук, Ю. Угорчак. – Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 1997. – С. 116.

¹⁰ ЦДДАУЛ. – Ф. 179. – Оп. 2. – Спр. 27. – Арк. 3.

- ¹¹ ЦДІАУЛ. – Ф. 179. – Оп. 2. – Спр. 27. – Арк. 6, 7.
- ¹² Ступарин Б. Боротьба за українську мову на Рогатинщині у 1925-1916 рр. / Б. Ступарин // Рогатинська земля: історія та сучасність. Матеріали другої наукової конференції. Рогатин, 26-27 березня 1999 р. – Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2001. – С. 131.
- ¹³ ЦДІАУЛ. – Ф. 179. – Оп. 2. – Спр. 27. – Арк. 10.
- ¹⁴ ЦДІАУЛ. – Ф. 179. – Оп. 2. – Спр. 27. – Арк. 11.
- ¹⁵ ЦДІАУЛ. – Ф. 179. – Оп. 2. – Спр. 27. – Арк. 8.
- ¹⁶ ЦДІАУЛ. – Ф. 179. – Оп. 2. – Спр. 27. – Арк. 3.
- ¹⁷ ЦДІАУЛ. – Ф. 179. – Оп. 2. – Спр. 27. – Арк. 12.
- ¹⁸ ЦДІАУЛ. – Ф. 179. – Оп. 2. – Спр. 27. – Арк. 16.
- ¹⁹ ЦДІАУЛ. – Ф. 179. – Оп. 2. – Спр. 27. – Арк. 20.
- ²⁰ ЦДІАУЛ. – Ф. 179. – Оп. 2. – Спр. 27. – Арк. 21.
- ²¹ ЦДІАУЛ. – Ф. 179. – Оп. 2. – Спр. 27. – Арк. 22.
- ²² ЦДІАУЛ. – Ф. 179. – Оп. 2. – Спр. 27. – Арк. 19.
- ²³ ЦДІАУЛ. – Ф. 179. – Оп. 2. – Спр. 27. – Арк. 23-24.
- ²⁴ Див.: Ступарик Б. Боротьба за українську мову на Рогатинщині у 1925-1926 рр. – С. 136.
- ²⁵ Там само.
- ²⁶ Див.: Панфілова Т. Становлення громадянського суспільства у Західній Україні (XIX – перша третина XX століття). / Т. Панфілова. – Львів, 2015. – С. 252.
- ²⁷ Див.: Целевич В. Про нові польські шкільні закони. Зі вступом посла Сергія Козицького. / В. Целевич. – Львів, 1925. – С. 6-10.
- ²⁸ ЦДІАУЛ. – Ф. 179. – Оп. 2. – Спр. 27. – Арк. 23.
- ²⁹ ЦДІАУЛ. – Ф. 179. – Оп. 2. – Спр. 27. – Арк. 30.
- ³⁰ ЦДІАУЛ. – Ф. 179. – Оп. 2. – Спр. 27. – Арк. 31.
- ³¹ ЦДІАУЛ. – Ф. 179. – Оп. 2. – Спр. 27. – Арк. 31.
- ³² ЦДІАУЛ. – Ф. 179. – Оп. 2. – Спр. 27. – Арк. 67, 68, 69.
- ³³ ЦДІАУЛ. – Ф. 179. – Оп. 2. – Спр. 27. – Арк. 38.
- ³⁴ ЦДІАУЛ. – Ф. 179. – Оп. 2. – Спр. 27. – Арк. 73.
- ³⁵ ЦДІАУЛ. – Ф. 179. – Оп. 2. – Спр. 27. – Арк. 56.
- ³⁶ ЦДІАУЛ. – Ф. 179. – Оп. 2. – Спр. 27. – Арк. 57.
- ³⁷ ЦДІАУЛ. – Ф. 179. – Оп. 2. – Спр. 27. – Арк. 78.
- ³⁸ ЦДІАУЛ. – Ф. 179. – Оп. 2. – Спр. 27. – Арк. 86.
- ³⁹ ЦДЦАУЛ. – Ф. 179. – Оп. 2. – Спр. 27. – Арк. 8.
- ⁴⁰ ЦДЦАУЛ. – Ф. 179. – Оп. 2. – Спр. 27. – Арк. 9.
- ⁴¹ ЦДІАУЛ. – Ф. 179. – Оп. 2. – Спр. 27. – Арк. 36.
- ⁴² ЦДЦАУЛ. – Ф. 179. – Оп. 2. – Спр. 27. – Арк. 14.
- ⁴³ ЦДЦАУЛ. – Ф. 179. – Оп. 2. – Спр. 27. – Арк. 15.
- ⁴⁴ ЦДЦАУЛ. – Ф. 179. – Оп. 2. – Спр. 27. – Арк. 16.
- ⁴⁵ Sprawozdanie stenograficzne z 8 posiedzenia Sejmu Rzeczypospolitej z dnia 15 maja 1928 roku. – Warszawa: Druk M.S. Wojsk, 1928. – S. VIII/22.
- ⁴⁶ Sprawozdanie stenograficzne z 5 posiedzenia Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 21 czerwca 1928 r. – Warszawa: Drukarnia Państwowa, 1928. – S. V/20.
- ⁴⁷ Див.: З парламентської арени // Діло. – 1928. – 3 червня. – Ч. 122. – С. 3.
- ⁴⁸ Звіт з діяльності товариства "Просвіта" за час від 26 грудня 1927 р. до 31 грудня 1928 р. – Львів : Просвіта, 1929. – С. 8.
- ⁴⁹ Див.: Народний з'їзд Українського національно-демократичного об'єднання в днях 24 і 25 грудня 1928 р. – Діло. – Львів, 1929. – С. 130-134.

REFERENCES

1. Cyt. za: Semczyhyn, M., (1993), *Tysjaczka rokov ukrajinskoj kultury. Istorycznyj ogliad kulturnogo procesu*, Kyiv, AT Druga rika MP Fenix, Ukraine, p. 487.
2. Там само, p. 487.
3. Там само, pp. 487-488.
4. Lvivska naukova biblioteka im. V. Stefanyka NAN Ukrainy, viddil rukopysiv, f. 9, ark. 1.
5. Дув., Prokip, A., (2014), *Osvimnia polityka nacional-demokrativ u 1920-1930-h rokah*, Visnyk Lvivskoi komercijnoi akademii, Seria – humanitarni nauky, Vyp. 12, Lviv, Vyd-vo Lvivskoi komercijnoi akademii, p. 138.
6. CDIAUL, f. 179, op. 2, spr. 27, ark. 58.
7. CDIAUL, f. 179, op. 2, spr. 1, 2, 5.
8. CDIAUL, f. 179, op. 2, spr. 4.
9. Дув., Polek, V., Dzvinczuk, D., Ugorczak, U., (1997), *Vidomi pedagogy Prykarpattia. Biograficznyj dovidnyk*, Ivano-Frankivsk, Lileja-NV, p. 116.
10. CDIAUL, f. 179, op. 2, spr. 27, ark. 3.
11. CDIAUL, f. 179, op. 2, spr. 27, ark. 6, 7.
12. Stuparyk, B., (2001), *Borotba za ukrajinsku movu na Rogatynsczyni u 1925-1926 rr.*, Rogatynska zemlia, istoria ta suczasnist, Materialy drugoi naukovoi konferencii, Rogatyn, 26-27 bereznia 1999, Lviv, Vydavnyczyj centr LNU im. Ivana Franka, p. 131.
13. CDIAUL, f. 179, op. 2, spr. 27, ark. 10.
14. CDIAUL, f. 179, op. 2, spr. 27, ark. 11.
15. CDIAUL, f. 179, op. 2, spr. 27, ark. 8.
16. CDIAUL, f. 179, op. 2, spr. 27, ark. 3.
17. CDIAUL, f. 179, op. 2, spr. 27, ark. 12.

-
18. CDIAUL, f. 179, op. 2, spr. 27, ark. 16.
  19. CDIAUL, f. 179, op. 2, spr. 27, ark. 20.
  20. CDIAUL, f. 179, op. 2, spr. 27, ark. 21.
  21. CDIAUL, f. 179, op. 2, spr. 27, ark. 22.
  22. CDIAUL, f. 179, op. 2, spr. 27, ark. 19.
  23. CDIAUL, f. 179, op. 2, spr. 27, ark. 23-24.
  24. Dyv., Stuparyk, B., (2001), *Borotba za ukrainsku movu na Rogatynszczyini u 1925-1926 rr.*, p. 136.
  25. Tam samo.
  26. Dyv., Panfilova, T., (2015), *Stanovlennia gromadianskogo suspilstva u Zahidnij Ukraini (XIX – persha tretyna XX stolittia)*, Lviv, Ukraine, p. 252.
  27. Dyv., Celevycz, V., (1925), *Pro novi polski shkilni zakony. Zi vstupom posla Sergia Kozyckogo*, Lviv, p. 6-10.
  28. CDIAUL, f. 179, op. 2, spr. 27, ark. 23.
  29. CDIAUL, f. 179, op. 2, spr. 27, ark. 30.
  30. CDIAUL, f. 179, op. 2, spr. 27, ark. 31.
  31. CDIAUL, f. 179, op. 2, spr. 27, ark. 31.
  32. CDIAUL, f. 179, op. 2, spr. 27, ark. 67, 68, 69.
  33. CDIAUL, f. 179, op. 2, spr. 27, ark. 38.
  34. CDIAUL, f. 179, op. 2, spr. 27, ark. 73.
  35. CDIAUL, f. 179, op. 2, spr. 27, ark. 56.
  36. CDIAUL, f. 179, op. 2, spr. 27, ark. 57.
  37. CDIAUL, f. 179, op. 2, spr. 27, ark. 78.
  38. CDIAUL, f. 179, op. 2, spr. 27, ark. 86.
  39. CDIAUL, f. 179, op. 2, spr. 27, ark. 8.
  40. CDIAUL, f. 179, op. 2, spr. 27, ark. 9.
  41. CDIAUL, f. 179, op. 2, spr. 27, ark. 36.
  42. CDIAUL, f. 179, op. 2, spr. 27, ark. 14.
  43. CDIAUL, f. 179, op. 2, spr. 27, ark. 15.
  44. CDIAUL, f. 179, op. 2, spr. 27, ark. 16.
  45. Spawozfanie stenograficzne z 8 posiedzenia Sejmu Rzeczypospolitej z dnia 15 maia 1928 roku. – Warszawa: Druk M.S. Wojsk, 1928. – S. VIII/22.
  46. Spawozfanie stenograficzne z 5 posiedzenia Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 21 czerwca 1928 r. – Warszawa: Drukfrnia Panstwowa, 1928. – S. V/20.
  47. Dyv., *Z parlamtnskoi areny*, Dilo, 1928, 3 czerwca, cz. 122, p. 3.
  48. (1929), *Zvit z dijalnosti tovarystva Prosvita za czas vid 26 grudnia 1927 r. do 31 grudnia 1928 r.*, Lviv, Prosvita, p. 8.
  49. Dyv., (1929), *Narodnyj z'izd Ukrainskogo nacionalno-demokratychnogo ob'jednannia v dniah 24 i 25 grudnia 1928 r.*, Dilo, Lviv, pp. 130-134.